

HOPLITIS SPINULOSA IN NEDERLAND

H. Nieuwenhuysen en H. Wiering

Onze belangstelling voor *Hoplitis spinulosa* (Kirby 1802) werd gewekt door Ben Brugge (Zoölogisch Museum Amsterdam, afd. Entomologie), die in de eerste week van juli 1995 twee bijen (♀♀) gevangen had op het terrein van het Lioba-klooster te Egmond-Binnen die tot deze soort behoren. De soort is zeldzaam in Nederland en werd vooral vroeger wel eens in de duinen tussen Katwijk en Haarlem gevonden. Het is ook een soort met een interessante biologie: de vrouwtjes maken nestjes in lege slakkenhuisjes.

Nieuwsgierig gemaakt door de vondst van Ben Brugge togen wij op 12 juli naar de binnenduinrand van het Noordhollands Duinreservaat tussen Egmond-Binnen en Egmond aan Zee bij de van Oldenburgweg. Bij een mooi hellinkje met flink wat bloeiende gele composieten passeerden wij de prikkeldraadafzetting. De eerste slag was al raak: *Hoplitis spinulosa* ♀! Het bleef er niet bij één. Zonder veel moeite hadden wij daar een honderdtal vrouwtjes kunnen verzamelen. De mannetjes waren in kleiner aantal aanwezig. Zij vlogen vooral op Schermhavikskruid (*Hieracium umbellatum*) en Eecht bitterkruid (*Picris hieracioides*), waarop de vrouwtjes zich wentelden in het overvloedige stuifmeel. Enkele dieren vonden we op Beemdkroon (*Knautia arvensis*), waarschijnlijk om hier nectar uit te zuigen. We vonden ook huisjes van de Gewone tuinslak (*Cepaea nemoralis*), waarin we meenden iets van cellenbouw te kunnen waarnemen. Enkele van deze huisjes werden meegenomen. De kweek mislukte echter.

Aangemoedigd door deze vangsten hebben we tussen 12 en 30 juli ook op andere plaatsen

aan de binnenduinrand gezocht naar *Hoplitis spinulosa*. Van noord naar zuid vonden wij de soort op de volgende plaatsen:

1. Noordhollands Duinreservaat - terrein bij Bergen, bij het begin van de Woudweg: 1 ♀ en 1 ♂.
2. Noordhollands Duinreservaat - terrein Wimmenum, ingang van het terrein met zomerhuisjes bij Egmond aan de Hoef: klein aantal ex.
3. Noordhollands Duinreservaat - terrein Egmond, op verschillende plaatsen langs de Van Oldenburgweg ten zuiden van Egmond aan Zee, vliegend op *Hieracium umbellatum* en *Picris hieracioides*, ook wel op Groot streepzaad (*Crepis biennis*). Vrij veelvuldig, echter de grootste concentratie op onze eerste vindplaats.
4. Noordhollands Duinreservaat - terrein Egmond, bij parkeerterrein Egmond-Binnen: enkele ex.

Te vergeefs werd gezocht naar *H. spinulosa* noordelijk hiervan, niet gevonden in terrein Bergen bij de Zeeweg en in de duinen te noorden hiervan. Ook ten zuiden van Egmond-Binnen werd hij niet gezien, niet in terrein Bakkum voor zover dit onderzocht werd. We zijn er van overtuigd, dat ons zoeken naar *Hoplitis spinulosa* niet uitputtend geweest is. In 1996 willen we verder zoeken naar deze bij. Tot nu toe hebben we eigenlijk alleen gezocht in de binnenduinrand. Ook andere plaatsen, meer naar zee, moeten bekeken worden. Tevens moeten er meer gegevens verzameld worden over vliegplanten en slakkehuisjes waarin ze nestelen. Veel over de biologie van onze *Hoplitis* is beschreven door A. Müller (1994). Hij deed zijn onderzoek bij Schaffhausen (Zwitserland); hij vindt daar andere voedselplanten dan hier, ook nestelen de vrouwtjes daar in huisjes van andere soorten slakken.

In de literatuur worden als broedparasieten van *Hoplitis spinulosa* opgegeven *Stelis odontopyga* en twee soorten goudwespen. Wij konden in ons gebied deze parasieten niet vinden.

In Europa is *Hoplitis spinulosa* geen bijzonder zeldzame soort. Hij wordt gevonden in Midden- en Zuid-Europa, van Engeland tot aan de Oeral. Westrich (1989) geeft aan, dat de soort een eiland-achtige verspreiding heeft en zich beperkt tot warmere biotopen.

Uit de gegevens van EIS-Nederland blijkt, dat *Hoplitis spinulosa* in Nederland in drie streken gevonden is:

1. In het zuidelijke deel van Limburg tussen 1950 en 1984, steeds hoogstens in enkele exemplaren. Vindplaatsen: Eys, Wittem, Wylre, St. Pietersberg, Bemelerberg, Wahlwiler, Colmond en Nijswiller.
2. Bij Zevenaar: hier werd door pater Benno in 1942 1 ♀ verzameld.
3. De duinen tussen Katwijk aan Zee en Wijk aan Zee: steeds één of enkele exemplaren tussen 1868 en 1901. Daarna in 1941/42 bij Noordwijk aan Zee en hier teruggevonden in 1992 en 1994. Vindplaatsen: Katwijk aan Zee, Noordwijk aan Zee, Vogelenzang, Bloemendaal, Haarlem, Overveen, Aerdenhout, Wijk aan Zee.

Hierbij komt nu dus de zeer rijke vindplaats in de duinen om de Egmonden.

Deze merkwaardige verspreiding - Zuid-Limburg en de duinstreek - zien we bij meer planten dan dieren optreden. Een echte verklaring hiervoor kennen we niet.* Een goede kennis van dergelijke soorten in België en Noord-Frankrijk zou hieraan kunnen bijdragen.

Literatuur:

Müller, A., 1994. Die Bionomie der in leeren Schneckengehäusen nistenden Biene *Osmia spinulosa* (Kirby 1802). - Veröff. Naturschutz Landschaftspflege Bad.-Württ. 68/69, 291-334.

* Opmerking Theo Peeters:

Denk aan de levensvoorwaarden voor deze bij: nestplaatsen (kalk → slakken) en voedsel (bloemen). Deze basisvoorwaarden zijn (waren) in ons land alleen in voldoende mate aanwezig in Zuid-Limburg en de duingebieden van de kust en de rivieren.